

**Indre Helgeland Regionråd
Møte 3-2023**

R- 31/23 Uttalelse NOU 2023:10 Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig framtid

Vedtak:

- 1. IHR støtter forslag til uttalelse på NOU 2023:10 LEVE OG OPPLEVE REISEMÅL FOR EN BÆREKRAFTIG FREMTID.**

SAMMENDRAG

FORSLAG TIL HØRINGSUTTALELSE FRA KOMMUNENE OG REGIONRÅDENE PÅ HELGELAND

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) har sendt NOU 2023:10 Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig framtid, på høring.

Regionrådene på Helgeland har bedt Visit Helgeland i samarbeid med Rana Utvikling og Vefsna Nasjonalpark utarbeide et forslag til høringsuttalelse, denne er vedlagt.

NOU-en tar inn en helhetstenking omkring reiselivets rolle i samfunnsutviklingen som er svært viktig. Den er fremtidsrettet, med tanke på at næringen kan bidra til å beskytte og gjenoppbygge lokale økosystemer og styrke lokalsamfunnet, samtidig som næringen må kunne skape verdier og lønnsomme bedrifter.

NOU-en utgjør et omfattende kunnskapsgrunnlag, som på en god måte beskriver hvordan den komplekse reiselivsnæringen er organisert og fungerer, hvilke utfordringer den står over for og bør ta tak i, og den gir forslag til hvordan dette bør tas tak i.

Indre Helgeland Regionråd (IHR) kan i stor grad stille seg bak utvalgets konklusjoner.

IHR støtter også verdigrunnlaget i NOU-en, om regenerativt reiseliv. Vi har allerede vært positive til NFKs ambisjoner om regenerativt reiseliv, og har startet innarbeiding av dette verdigrunnlaget i forbindelse med selskapsstrategien for Visit Helgeland AS.

Utvalget påpeker at reiselivsnæringen er underrepresentert i bruken av mange ordninger i det næringsrettede virkemiddelapparatet, og at dette kan tyde på at virkemidlene ikke er godt nok tilpasset næringens forutsetninger når det gjelder innovasjon. Vi forutsetter at det følger en tiltaksplan med virkemidler mot reiselivsnæringen.

IHR synes det er viktig at NOU-en nå setter lys på de utfordringene som oppstår ved økt bruk av fellesgodene, og utvalget anerkjenner at fellesgodene behøver en ny form for finansiering.

Vi anser at en velfungerende reisemålsledelse, i samarbeid med destinasjonsselskap og andre viktige aktører i innovasjonssystemet, vil bli en forutsetning for å håndtere videre vekst i reiselivet på Helgeland. Kommunene støtter derfor utvalgets mening om at destinasjonsselskapene ikke fullt ut bør utøve denne rollen, men de må delta i reisemålsledelsen.

Utvalget mener at kommunene i større grad må ta ansvar for en strategisk utvikling av reisemålet. Vi mener at kommunene fortsatt må kunne velge å delegere gjennomføringsansvaret til andre aktører som for eksempel parker eller næringselskap, som praksis er på Helgeland i dag. Det må også avklares hvem som kan søke om merket for bærekraftig reisemål, der destinasjonsselskapet er heleid av kommunene.

Vi støtter også at destinasjonsselskapene kan gjennomføre oppgaver på vegne av reisemålsledelsen, og tildeles midler fra ordningen med besøksbidrag for å gjennomføre arbeid med ulike former for fellesgoder. Dette kan være prosjekter med langsiktig finansiering. '

Det er krevende for kommunene å imøtekomme krav om etablering av reisemålsledelse. Både prosess frem til etablering, og vedlikehold vil være svært ressurskrevende. Det er derfor nødvendig at det øremerkes midler både i etablerings-, vedlikeholds- og videreutviklingsfasene til arbeidet.

Når kommunene skal være ansvarlig for reisemålsledelsen, må det også etableres gode støtteordninger og faglige veiledere. Fylkeskommunene må få en koordinerende- og veiledende rolle. Særlig det å etablere god kontakt mellom næringslivet og det offentlige vil være en krevende oppgave. Kommunene må kunne benytte seg av interkommunale samarbeid som destinasjonsselskap og parker, for å løse oppgavene og å bygge fagmiljøer.

Vi støtter utvalgets vurdering når de mener at det er avgjørende å styrke besøksforvaltningen i Norge for å sikre en bærekraftig utvikling av reisemål og lokalsamfunn. Rett gjest på rett sted til rett tid, blir sentralt for å få lønnsomhet i investeringer, både i senger, anlegg og infrastruktur. Videre for å bygge solide fagmiljøer, basert på helårige arbeidsplasser. Fylkeskommunene bør i større grad bistå regioner, kommuner og aktører i det videre arbeidet med besøksforvaltning.

Reisen er en del av opplevelsen. I Nordland kan vi nevne Nordlandsbanen, øyhopping med hurtigbåter og ferge i kombinasjon som opplevelsesprodukter i seg selv. God infrastruktur, og samferdsels- og mobilitetsløsninger, er viktige forutsetninger for økt verdiskaping i reiselivet. Nordland har meget store utfordring rundt en sømløs bruk av kollektivløsninger. Fylkeskommunene skal bidra til å sikre næringens konkurransekraft, og gi besøkende og fastboende en mer sømløs, enklere og tryggere reise. I et regenerativt reiseliv, blir det viktig å se helheten i tjenestetilbudet. Det må ikke være konflikt mellom samferdsel og reiseliv på fylkesnivå. Fylkeskommunene bør få enda større krav til å koordinere oppgavene på en måte som også sikrer opplevelsesdelen av reisemålsutviklingen. Ikke bare transportbehovet.

Utvalget foreslår at cruisereisemål må ha en strategi for å styre utviklingen, slik at antall besøkende dimensjoneres ut ifra reisemålets kapasitet. Denne strategien bør vedtas av kommunen som en del av kommunens samfunnsplan. Det bemerkes at det ikke nødvendigvis samsvar mellom kommunegrenser og reisemål. Det bør avklares hvilket ansvar kommunen som har anløpshavn skal ha, i forhold hele det områder som utgjør reisemålet.

IHR støtter i stor grad utvalgets 39 tilrådinger. Vi har noen kommentarer utover de som er nevnt i dette sammendraget, i den vedlagte vurderingen.

BESØKSBIDRAG

Ifølge utvalget bør besøksbidraget gå inn i et fond gjennom en øremerket post på statsbudsjettet, som vil bli forvaltet av fylkeskommunene. Fylkeskommunene kan da bruke det eksisterende saksbehandlings-systemet regionalforvaltning.no i sin tilskudsforvaltning.

IHR er ikke enige i dette forslaget. Vi mener at en slik tilnærming vil resultere i for høye administrative kostnader hvis fordelingen av bidraget skal være søknadsbasert. I tillegg vil det være urettferdig for

mindre miljøer som kanskje trenger mer støtte, men ikke vil bli tilgodesett fordi større miljøer som er "flinkere" til å søke vil få en fordel.

IHR foreslår i stedet at besøksbidraget bør gå direkte til kommunene, eventuelt med en andel til fylkeskommunene. Vi mener at bruken av midlene kan delegeres til andre fagmiljøer som destinasjonsselskap og andre passende organisasjoner. Dette vil sikre en mer rettferdig og effektiv fordeling av midlene og sørge for at de blir brukt på en måte som er tilpasset lokale behov og utfordringer. Slik kan man sikre at besøksbidraget blir brukt til å møte bærekraftsutfordringene på en best mulig måte, samtidig som man reduserer administrative kostnader og sikrer en mer rettferdig fordeling av midlene.

Videre foreslår utvalget at inntektene fra et besøksbidrag, bør kunne brukes til å opprette særskilte kollektivruter i høysesong, identifisert av reisemålene. Disse forslagene støttes fullt ut av IHR. Det krever imidlertid at fylkeskommunens oppgaver defineres svært tydelig, at virkemidlene følger, og at målesystemene og kriteriene defineres godt.

VURDERING – HELGELANDSPERSPEKTIVET

ORGANISERING AV REISELIVET PÅ HELGELAND

For den videre forståelsen av høringsuttalelsen forklares organiseringen på Helgeland kort slik: Helgeland består av 18 kommuner, med svært vidstrakt geografi, fra kyst til innland, mellom grensen Trøndelag til Saltfjellet.

Modellen over beskriver arenaer og dialogpunkt mellom reisemålsledelsen som bestyr av bedriftene, kommunene, lokalbefolkningen og andre lokale- og regionale aktører, videre opp mot destinasjonsselskap Visit Helgeland AS, landsdelselskap NordNorsk Reiseliv AS og staten ved Innovasjon Norge og markedsenhet Visit Norway. Kilde Destinasjon 3.0.

Destinasjonsselskapet

Visit Helgeland AS er heleid av kommunene, og eierne kan både delegere oppgaver og myndighet, og foreta direkte tjenestekjøp hos selskapet, på linje med andre interkommunale selskaper. Dette bidrar til ryddige rolleavklaringer i forhold til kommunene og andre interessenter. Visit Helgeland er temmelig unikt i Nord-Norge, både med tanke på rent offentlig kommunalt eierskap, og størrelsen på selskapet. Dette åpner for stor grad av delegering og tjenestekjøp, direkte under kommunalt forvaltningsnivå. Videre gir størrelsen et solid faglig miljø innenfor markedsføring og reiselivskunnskap, stor samlet effekt av markeds-innsatsen, og god forutsigbarhet. Flere av problemstillingene som skisseres omkring organisering i NOU-en, er derfor i praksis løst gjennom denne modellen på Helgeland.

Selskapet ble stiftet i 2012, og driver med markedsføring, turistinformasjon, rammebetingelser og produkt- og opplevelsesutvikling på vegne av hele Helgeland, hele året. Selskapet har kontor i fire byer: Mo i Rana, Mosjøen, Sandnessjøen og Brønnøysund. Kommunenes tilskudd er kr 6,4 mill., mens omsetningen inkludert andre aktiviteter som guiding, serviceavtaler med reiselivsnæring og prosjektmidler er hele kr 21,3 mill. Selskapet har 10 faste årsverk, og omkring 20 deltidsansatte, til blant annet guiding og sommervertskap.

Det pågår en strategiprosess, som blant annet avklarer rollene i reiselivets økosystem på en tydelig måte, både overfor statlig, fylkeskommunalt (landsdel) og kommunalt nivå. Vi har også vært opptatt av rollefordelingen, og ansvarsavklaringen, i grenseskillet mellom reisemålsledelsen, besøksforvaltningen og destinasjonsselskapet.

En har avventet NOU-en, før en kommunene vil vedta sin eierstrategi for selskapet, ventelig høsten 2023. En har også basert arbeidet på Epinion Gyger – Utredning om destinasjonsselskaper i Norge, rapport som reisemålsutvalget har bestilt, og konklusjonene i rapporten som Destinasjonsforum nord har utarbeidet, gjennom prosjektet Destinasjon 3.0.

Andre kommunalt eide reiselivsaktører

Parkforum Helgeland består av seks parker som også har en sentral rolle i reisemålsutviklingen i kommunene hvor de har sitt virke; Vefsna regionalpark, Lomsdal-Visten Nasjonalpark, Verdensarv Vegaøyan, Okstindan Natur- og Kulturpark, Trollfjell Geopark og Børgefjell Nasjonalpark. I tillegg har vi

andre verneområder (Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark) som jobber strategisk og kunnskapsbasert med besøksforvaltning.

Havneshjefene- og selskapene har også en viktig rolle innen reiseliv, i forhold til blant annet kystrute og cruiseanløp. Det pågår en diskusjon mellom havnesjefer og destinasjonsselskap om konsekvensene av NOU-ens anbefalinger, blant annet om krav til cruise-strategi. Her vil det være naturlig å samarbeide på flere nivåer, ettersom selskapene har kommunalt eierskap.

Videre har kommunene flere samarbeid med andre organisasjoner som for eksempel stiftelsen Kystriksveien og Norske Nasjonalparkkommuner.

Enkelte kommuner har egne reiselivssatsinger, ofte kombinert med bo- og bli-lyst prosjekter, reiselivs- og andre næringstiltak.

Reisemålsutvikling og fremtidig reisemålsledelse

Det pågår for tiden to prosesser omkring reisemålsutvikling etter Innovasjon Norges håndbok for reisemålsutvikling, hvor målet er helhetlig og koordinert arbeid med bærekraftig reisemålsutvikling. Prosessene organiseres og ledes gjennom Rana kommunes næringssselskap Rana utvikling for seks kommuner på Nord-Helgeland, og gjennom Vefsna regionalpark for tre kommuner i Vefsna-regionen. Visit Helgeland bidrar inn i disse prosessene, sammen med kommuner, reiselivsnæringen og lokalbefolkningen.

Vega kommune har allerede vært gjennom prosess omkring reisemålsledelse og bærekraftsertifisering. Reisemålsutviklingen på Helgeland er altså organisert i interkommunale prosjekter, men da i samarbeid mellom færre av de 18 kommunene. Innovasjon Norge har forutsatt et mindre antall kommuner for å finansiere prosjektene, da de ser at alle kommunene samlet neppe kunne kjørt felles prosesser på en praktisk måte.

NOU-en vil kunne bidra til at de av de 18 kommunene som enda ikke har startet, eller har stoppet noe opp, vil kunne komme i gang med prosesser om reisemålsutvikling.

Vedlegg: FORSLAG TIL HØRINGSUTTALELSE FRA KOMMUNENE OG REGIONRÅDENE PÅ HELGELAND NOU 2023:10 LEVE OG OPPLEVE REISEMÅL FOR EN BÆREKRAFTIG FREMTID

Mo i Rana 27.05.2023

Indre Helgeland Regionråd
Kjell-Idar Juvik
Sekretariatsleder